

KIRJALLISUUS

Kjell Herberts, Borta bra men hemma bäst? En studie av återflyttare i Närpes, Svenska Litteratursällskapet i Finland, nämnd för samhällsforskning, Forskningsrapporter Nr 28, 1977, s. 81.

Ruotsista Suomeen suuntautuvaa paluumuuttoa on tutkittu toistaiseksi varsin vähän. Ruotsissa asiaa on tutkinut Lars-Erik Borgegård, joka on selvittänyt Ruotsissa oleskelun pituutta ja sitä, kuinka suuri osa suomalaisista siirtolaisista palaa takaisin kotimaahansa. Työvoimaministeriön siirtolaisuustutkimussarjassa on ilmestynyt tähän saakka laajin paluumuuttoa koskeva tutkimus; Sirkka-Liisa Heikkisen "Ruotsista palanneet", jossa on selvitetty palaajien Ruotsiin muuton syitä, olosuhteita Suomessa ennen maastamuuttoa, Ruotsissa ja paluun jälkeen Suomessa sekä paluun syitä. Samassa sarjassa tulee ilmestymään piakkoin myös Jouko Lindin tutkimus ruotsinsuomalaisten paluualttiudesta ja paluun esteistä. Eri yliopistoissa on tehty myös joitakin paluumuuttoon liittyviä opinnäytetöitä mm. Ulla Siltala ja Ulla Väärtäjä. Käynnissä olevista paluumuuttotutkimuksista mainittakoon fil. lis. Keijo Virtasen palavaa suomalaista kaukosiirtolaisuutta käsittelevä väitöskirjatyo. Alueellisena tutkimuksena on tarkasteltu Porvooseen ja sen ympäristöön suuntautuvaa paluumuuttoa.

Myös nyt käsillä oleva tutkimus on alueellinen, se kasittelee Närpiön kuntaan Ruotsista palanneita, mutta se on siinä mielessä mielenkiintoinen laajemmaltikin, että tutkimuspopulaatio on suomenruotsalainen. Tutkimus suoritettiin vuonna 1972 SLS:n ja työvoimaministeriön muuttotutkimuksen yhteydessä ja sen tarkoituksena on selvittää yksilötasolla paluumuuttajien piirteitä ja niissä havaittavia eroja paikallaanpysyneisiin, maastamuuton ja paluumuuton syitä ja myös olosuhteita Ruotsissa. Pyrkimyksenä on ollut verrata saatuja tuloksia suomalaisista palaajista saatuihin tuloksiin. Vertailussa on käytetty hyväksi pääasiassa Heikkisen tutkimusta.

Koko tutkimuspopulaatiosta (512 haastateltua) 23 % eli 120 henkeä oli ollut Ruotsissa vähintään kolme kuukautta. Närpiöläiset ovatkin olleet hyvin paluualtista väestöstä, sillä heidän paluuprosenttinsa ajanjaksona 1940-1971 oli 18,7 %. Herbertsin tarkastelu alkaa sodan jälkeen palanneista, mikä tietenkin on rajoittava tekijä teh-

täessä vertailuja muihin tutkimuksiin, joissa ajallinen ulottuvuus ei ole niin suuri. Aikaero saattaa aiheuttaa myös muistivirheistä johtuvia epätarkkuuksia.

Närpiöläisistä paluumuuttajista yli puolet oli alle 25-vuotiaita Ruotsiin muuttohetkellä. Samoin yli puolet Närpiöön palanneista oli lähtenyt suoraan sieftä Ruotsiin ja myös palannut sinne suoraan, asumatta muualla välillä. Tämä tukee sitä olettamusta, että paluumuutto suuntautuu pääasiassa lähtöalueelle.

Ruotsissa oleskelun pituudessa oli havaittavissa eroja suomenkielisiin verrattuna, sillä lyhyen ajan (3-6 kk) olleita ja taas vastaavasti yli viisi vuotta Ruotsissa oleskelleita oli närpiöläisissä enemmän. Tätä on selvitetty sillä, että heidän on muita suomalaisia helpompi muuttaa, koska etäisyys on lyhyt, kielivaikeudet vähäisiä ja tästä johtuen myös kontaktit Ruotsiin ja siellä asuviin ystäviin paremmat kuin keskiverto suomalaisella, jonka oletetaan lähtevän pidemmän harkinnan jälkeen ja lopullisemmin. Samoilla perusteilla selitetään sekä lyhyen että pitkän ajan oleskeluja. Myös suomenruotsalainen paluumuuttaja on useammin mies kuin nainen ja naimaton useammin kuin naimisissa oleva. Närpiöläisistä oli Ruotsissa solminut avioliiton joka kymmenes, mikä on huomattavasti enemmän kuin vastaava luku suomenkielisten keskuudessa. Tietenkin kielivaikeuksien vähäisyys on selittävänä tekijänä, vaikka varsin usein mentiinkin naimisiin närpiöläisen kanssa.

Ruotsiin muuton syinä hallitsivat taloudelliset seikat ja näin Suomen työntekijöillä oletettiin olevan suurempi vaikutus kuin Ruotsin vedolla. Psykologiset syyt olivat yleisempiä närpiöläisillä kuin esim. Tissarin tutkimusjoukossa, sillä monet muuttivat suorastaan muuttoperinteen vaikutuksesta; oli sosiaalisesti hyväksytympi, jos oli oleskellut Ruotsissa. Närpiöhän on perinteisesti ollut voimakasta muuttoaluetta. Tässä siis on huomattavissa eroa suomenkielisiin verrattuna, joskin yleisesti muuton syissä ei ollut suuria eroja.

Suomenruotsalaisetkin kokivat Ruotsissa kontakti- ja vapaa-ajanviettovaikeuksia ja koti-ikävää. Useampi kuin joka kymmenes koki, ettei häntä hyväksytty, koska hän oli ulkomaalainen. Tulos tuntuu tutkijastakin oudolta, koska kyseessä on ruotsia puhuvat henkilöt.

Närpiöläisten paluun syyt olivat heterogeenisempiä kuin muuton syyt. Suuremman syyryhmän muodostivat siteet kotiseutuun ja perhesyyt. Monelle nuorelle miehelle Ruotsissa oloaika oli väliaihetta, sillä Suomeen palattiin kun kotitalan haltuunotto oli mahdollista. Näin siis Suomen vetotekijöillä oli paluussa suurempi merkitys kuin Ruotsin työntekijöillä.

Ruotsista palattuaan noin 2/3 ei ollut harkinnut ulkomaille muuttoa; määrä on lähes sama kuin paikallaan pysyneillä. Kuitenkin Ruotsissa olo oli vaikuttanut suhtautumiseen maastamuuttoon. Siirtolaisina olleet olivat jonkin verran myönteisempiä siirtolaisuutta kohtaan kuin paikallaan pysyneet.

Tutkimuksen pahimpana rajoittavana tekijänä on pidettävä otoksen pienuutta (120 palaajaa) ja Herberts on kiinnittänyt päähuomion usein yli puoli vuotta Ruotsissa oleisiin, joita oli vain 88. Ristiintaulukointaja ei ole käytetty juuri olleenaan ja näin paljon mielenkiintoista tietoa on jäänyt saamatta. On kuitenkin huomattava, että tuolloin luokkafrekvenssit olisivat jääneet kovin pieneksi ja johtopaatojen tekeminen olisi ollut arveluttavaa. Liian vähän on ehkä kiinnitetty huomiota myös tutkimuksen ajalliseen ulottuvuuteen. Joku on palannut heti sodan jälkeen ja joku toinen vasta vuonna 1970, mutta näiden välisiä mahdollisia eroja ei ole otettu huomioon vaan joukkoa on käsitelty homogeenisena tassa suhteessa. Myös jotkut taulukot ovat varkeasti tulkittavia joko asetelmansa takia tai sitten siksi, että on käytetty absoluuttisia lukuja suhteellisten sijasta. Olisi ehkä ollut hyvä tässä tapauksessa käyttää absoluuttisia ja prosenttilukuja rinnakkain.

Kuitenkin Herbertsin työtä on pidettävä hyvänä päänavauksena tarkasteltaessa suomenruotsalaisia maastamuuttajia, etenkin paluumuuton suhteen ja pyrittäessä selvittämään heidän ja suomenkielisen väestön eroja muuttokäyttäytymisessä.

Arja Munter

Carl Ross, The Finn Factor in American Labor, Culture and Society. Introduction by Rudolph Vecoli. New York Mills, Minn. 1977.

Toisen polven amerikansuomalaisen Carl Rossin kirjoittama ja minnesotalaisen Parta Printersin kustantama teos on viimeisin uutuus amerikansuomalaisia käsittelevän kirjallisuuden yhä laajenevassa joukossa. Kirjan kirjoittaja on "maailkkohistorioitsija", ja teos on osoitus hänen vuosia kestäneestä amerikansuomalaisten historian harrastuksestaan.

The Finn Factor on oikeastaan amerikansuomalaisten koko historian sisältävä esitys tarkasteltuna tietyistä näkökulmista: kirjoittaja on itse toisen polven amerikansuomalainen ja painopiste on amerikansuomalaisen työväenliikkeen värikkäissä vaiheissa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että muu amerikansuomalainen yhteisö olisi jäänyt tarkastelun ulkopuolelle. Päinvastoin voidaan todeta, että esimerkiksi amerikansuomalainen kirkko ja räittäiliike saavat huomattavan osuuden kirjassa.

Teoksessa siis luodaan yleiskatsaus amerikansuomalaisten vaiheisiin. Tätä pyrkimystä osoittaa jo sekin, että kirja aloittaa perinteitä noudattaen Delawaren suomalaisista ja ajallisesti jatkuu aina toisen maailmansodan aikoihin. Ensiksi mainitusta aiheesta ei tekijä ole löytänyt mitään uutta, kuten olettaa voikin ja koko asian käsitteilyyn ottaminen tuntuukin käytännössä pidennetyltä esipuheelta, jonka hyöty tämänkaltaisessa teoksessa on kyseenalainen. Sen sijaan ensimmäisen ja toisen maailmansodan välisen ajan tarkastelu on koko teoksen parhaita osia ja on tärkeää jo amerikansuomalaisten historian kokonaiskuvan saamiseksi, koska varsinkin toisen polven siirtolaisten kokemukset ovat jääneet paljolti tutkimatta. Ross tarkastelee paljolti omien kokemustensa perusteella amerikansuomalaisten assimiloitumista ja asettuu kannattamaan nykyisin Yhdysvalloissa laajalle levinnyttä käsitystä siitä, että koko amerikkalainen yhteiskunta on tietynlainen kulttuurimosaiikki eikä Yhdysvallat siis ole täydellinen kansojen sulatusuuni.

Kirjassaan Ross tuo esille muitakin näkökohtia, jotka ansaitsevat tulla perusteellisesti tutkituksi amerikansuomalaisten historiaa kirjoitettaessa. Niinpä amerikansuomalaisten naisten osuuteen ei tähän asti ole juuri kiinnitetty huomiota toisaalta naisten aseman parantamiseen kohdistuvien pyrkimysten osalta ja toisaalta siihen suureen merkitykseen, mikä heillä oli perhesiteiden ja kulttuuriperinteen ylläpitäjinä.

Lisäksi kirjoittaja kiinnittää huomionsa ensimmäistä maailmansotaa edeltävään ja välittömästi sitä seuraavaan aikakauteen, joka oli ehkäpä värikkäintä amerikansuomalaisten historiassa. Tällöin hän tarkastelee erityisesti nk. lojalisuus-kysymystä: esimerkiksi miten sadat amerikansuomalaiset asevelvollisuusikäiset miehet pakenivat metsiin tai Kanadan puolelle välttääkseen armeijan ja miten tämä oli myös seurausta yleisestä asiasta koskevasta epätietoisuudesta sekä kansallisuutta koskevien oikeuksien ja velvollisuuksien hämähäydydestä.

Mitään uutta ja mullistavaa lähdemateriaalia ei Ross ole käyttänyt, mutta hän on onnistunut luomaan varsin hyvän kokonaisuuden kiinnittämällä huomionsa pääasiassa tiettyihin amerikansuomalaisen yhteisön piirteisiin. Kirjan

suhteellisen runsaat lähdeviitteet on sijoitettu loppuun, eivätkä ne siten häiritse lukemista. Kirjoittajan "maallikkohistorioitsijan" piirteet näkyvät lähinnä siinä, että erilaisten suomenkielisten nimien oikeinkirjoitus jättää paljonkin toivomisen varaa. Lähdeviitteiden merkintä olisi muutenkin voinut olla huolellisempaa.

Kaiken kaikkiaan Carl Rossin teos puolustaa hyvin paikkaansa amerikansuomalaisia käsittelevässä kirjallisuudessa ja on uusine mielenkiintoisine kiinnekohtineen suositeltavaa lukemista. Samalla se on osoitus kirjoittajan hyvästä tyyliästä.

Auvo Kostiainen

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN KIRJASTOON SAAPUNEITA JULKAISUJA PUBLICATIONS RECEIVED

SIIRTOLAISUUTTA JA MAASSAMUUTTOA KÄSITTELEVIÄ:

- Flyttningar till och från Stockholms län. Återflyttning 1968-1973. Sthlms läns planeringskontor, Rapport 1977:2. Sthlm 1977. 72 s.
- Migration between Stockholm county and foreign countries. Sthlms läns planeringskontor. Sthlm 1977. 18 s. (mon.)
- Yugoslavian Centre for Migration, Making use of foreign aid for the development of emigration areas. Zagreb 1977. 11 s. (mon.)
- BAUCIC, Ivo, Regional differences in Yugoslav external migration. Zagreb 1976. 26 s. (mon.)
- BAUCIC, Ivo, International migrations as a negative factor for European Economic Integration. Zagreb 1977. 12 s. (mon.) Eripainoksena julkaistu saksaksi: Europäische Rundschau 4/75: Internationale Migration ein Negativfaktor bei der wirtschaftlichen Integration. 10 s.
- BAUCIC, Ivo, Social aspects of external migration of the workers and the Yugoslav experience in the social protection of migrants. Zagreb 1975. 40 s. (mon.)
- BAUCIC, Ivo, Children of migrant workers in Croatian schools. Zagreb 1977. 13 s. (mon.)

- BAUCIC, Ivo, Die jugoslawische Auswanderung im Lichte des Nord-Süd - Konflikts. Zagreb 1977. Eripainos. 17 s.
- Elinolosuhteet 1950-1975. Tilastotietoja suomalaisten elämisen laadusta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tilastokeskus. Tilastollisia tiedonantoja No 58. Helsinki 1977. 228 s.
- ENGLE, Eloise, The Finns in America. (In the IN AMERICA series.) Minneapolis, Minnesota 1977. 112 s.
- HAKAMÄKI, Simo, Maaseudulle suuntautuva muuttoliike. Jyväskylän yliop. yht. k. polit. lait. lisensiaattitutkielma. Jyväskylä 1972. 178 s. (mon.)
- HAMBERG, Eva M., Studier i internationell migration. Sthlm 1976. 118 s.
- HERBERTS, Kjell, Borta bra men hemma bäst? En studie av återflyttare i Närpes. SLS forskningsrapporter Nr 28. Åbo 1977. 89 s. (mon.)
- HUUHTANEN, Pekka, Muuttajan muotokuva ja sopeutuminen. Työvoimaministeriö, Suunnitteluosasto, Monistettuja tutkimuksia 11. Helsinki 1975. 230 s. (mon.)
- HUUHTANEN, Pekka, Nuoren maassamuuttajan ammatinvalinta- ja työtilanne sekä työvoimapalvelujen käyttö. Työvoimaministeriö, Suunnitteluosasto. Helsinki 1977. 57 s.